

EPISTOLA ANONYMI

TESTIS OCULATI

DE CAPTA URBE CONSTANTINOPOLITANA.

(Anno 1204.)

[MARTEN, *Theat. Anecd.*, I. 784, ex ms. Dunensi.]

veritis quod Alexis Barisiaci [f. Isacii], sicut alias vobis sub ambiguitate mandavi, ad nos venit apud Corfaut, ibidem genibus flexis, lacrymis profusis, coram nobis suppliciter exorans quatenus nos cum ipso Constantinopolim venientes, ei auxilium præstaremus, ut patris sui fratrem, quem pater ejus de prisione gentilium liberavit, qui liberatus et redemptus a fratre, tale mutuum retribuit ei, quod propter imperii ambitionem fratrem suum nequiter excæcavit, per nostrum auxilium a sede imperiali repelleret, quam instinctu avaritiæ usurpaverat, et injuste detinebat. Super hoc dissensio maxima in exercitu exorta est et tumultus. Clamabant autem omnes ire ad Ascaron, et pauci fuerunt qui viam Constantinopolim collaudassent, quorum fuit unus comes Flandriæ, Lodovicus, marchio de Monte-ferato, et comes Mathæus de Monte Mozanchi marescallus Campaniæ, Cono de Bethunia, M. de Brabant, Joannes Fusienum, Joannes de Triete, Petrus de Braicos, Anselmus de Cayeu, R. de Trith, Macarius de Sante-Mainebelth, M. de Insulis, episcopus de Halvestath, episcopus de Troies, Joannes Facete. Qui omnes toti exercitui manifeste ostendimus quod via Jerosolymitana, cum ipsi essent inopes et victualibus imminuti, nec aliquis esset inter eos qui milites ad stipendia sociantes ad solidos detineret, qui petrarias faceret pertrahi, vel alia bellica instrumenta perduci, inerat omnibus inutilis et damnosa. Tandem vero vix nobis acquieverunt tali conditione, quod apud Constantinopolim moram non facerent ultra mensem. Responsum est quod brevis more mentio publicata non erat nobis necessaria, quia Græci minis nos formidarent, si brevis moræ nostræ spatium præciseretur. Altamen impetierunt ut de mora solum unius mensis eos securos in palam faceremus. Et ita factum est. Quo facto, juvenis imperator ecantavit nobis, quod toti exercitui per annum integrum victualia largiretur, et quod decem millia equitum ad annum Terræ Sanctæ succursum ad sumptus suos haberet. Promisit etiam quantum viveret ad stipendia sua se in Terra Sancta quingentos milites navituros, et quod duci Venetiæ decem marcas argenti, et nostro exercitui totidem largiretur. Quibus positis, et communi voluntate concessis, naves nostras conscendimus. Dehinc octava die ad portum Ducæaviæ prospere applicantes, ab eodem loco centum leugæ usque Constantinopolim numerantur. Ab ipso portu usque Constantinopolim per strictum mare et velociter currens est transitus. Inde per illud fretum navigantes, transivimus per Brachium Sancti Georgii, et portum cepimus ad firmam terram versus Iconium, qui portus distat a Constantinopoli una leuga. Ibidem stupuimus vehementer admirantes, quod nullus amicorum, nullus parentum juvenis qui nobiscum erat, vel aliquis nuntius eorum venit ad eum, qui ei statum Constantinopolis declararet. Nec mora, imperator imperium tenens duci Vene-

tiæ, marchioni, comiti Flandriæ, comiti Ludensi, et nobis sua munera destinavit. Nos vero, consilium secretum ineuantes inter nos, quod imperatoris nuntios nullatenus audiremus; nisi se prius dederet ab imperiali cathedra majestatis, aliter ipsum, vel ejus nuntios nequaquam audiremus. Notebamus enim quod Græci suis dolosis muneribus nos attentarent, suis pollicitis demollirent.

Interim exercitus imperatoris in littore nobis opposito paratus erat nobis transitum prohibere, ostendens nobis animositatis imaginem præliandi nobiscum: quod videntes, ad confessiones peccatorum nostrorum recurrimus, in Dei solum misericordiam confidentes. Post nostras ordinavimus pugnas, deinde omnes armati naves instituimus. Cum vero, Deo ducente, ultra fuimus applicati, omnes Græci convenerunt, ut nostrum transitum impedirent. Ita autem a nobis se Dei gratia elongaverunt, quod aliquem eorum non potuimus etiam volatu sagittæ attingere. Deinde perreximus ad quandam fortissimam turrim, quæ Galatha nuncupatur, ad quam firmabatur maxima catena ferrea grossa nimis, quæ posita super ligna transversa mare transnatabat, attingens a terra usque ad muros civitatis. Catena illa portum tenebat, juxta quam naves et galeæ civitatis cum bargis latere ad latus junctæ nobis introitum inhibentes. In terra siquidem sæpedita erant serjanti, Pisani, Geneciani, Daci, et alii ad eam conservandam et protegendam constituti, qui exiunt turrim, et introibant sicut volebant ad sagittandum nostros. Super turri autem illa locuti fuimus cum duce Venetorum viro prudentissimo, dicentes quod nullo modo caperetur, nisi per minitores et petrarias cum variis suis instrumentis bellicis super naves. Nos quoque nostra fecimus ingenia erigi, ut sic undique terris obessa Dei nostroque auxilio caperetur. Dum autem hæc proponerentur, serjanti præfata turris, nostris crebro sagittando importunos faciebant insultus. Verum nulla vice in nos fecere saltationes, quin forent alacriter retromissi, et suorum damna multimoda sustinerent. Tertio vero die, quo tentoria nostra ibidem confixa sunt, illi deintus exeuntes, militibus nostris et pedibus post nos fecerunt insultus. Petrus vero de Branicol cum quibusdam militibus et serjantis armatus supervenientes, sic eos cum festino impetu atrociter invasit, quod non potuerunt resistere, nec ad turris refugium remeare: jimo nostris instantibus, oportuit quosdam eorum in mare præsilire, et submersi sunt, quidam truncati, quidam vero retenti. Statim, Deo mirabiliter operante, turris capta est absque bellico instrumento, et catena ferrea rupta fuit. Mox siquidem navibus civitatis retro abeuntibus, naves nostræ portum liberum habuerunt, et quosdam eorum simul cum galeis, et naviculis, et bargis ceperunt.

Tunc vero navibus et nobis ordinatis ad pugnam, proce simus usque ad quemdam pontem

lapideum, distantem a terra nominata una leuga et amplius. Pons vero ille potentior erat Parvo Ponte Parisiacensi, et erat adeo strictus, quod tres equites simul iunctis lateribus vix possent transire, vadium profundum existentibus non potuimus transmeare nisi trium leugarum faceremus torturam. Si vero tantum a navigio nostro distaremus, fortasse periculum magnum incurrissemus et damnum. Cum pervenissemus ad pontem ipsum, Dei patientia, nullo obstante, pertransivimus, et procedentes tentoria fiximus inter palatium imperatoris, quod Blakerna dicitur, et palatium Boimond, et sic propinquavimus Blakernam, quod sagittæ nostræ super palatium imperatoris et infra per fenestras, et sagittæ Græcorum super tentoria nostra cadebant. Hoc facto, exercitum nostrum grossis palis circumcinximus et licis. Deinde ingenia nostra bellica per petrarias ante muros ereximus. Dux vero Venetiæ super quamlibet navim constituit de antennis pontem altissimum, in altitudine pedes centum habentem, et super quemlibet pontem poterant ire quatuor milites armati. Præterea quidam Ussarius suus habebat magnellum erectum.

Dum autem hæc fierent, Græci pede et equo plures fecerunt insultationes. Verum quique in hoc semper nos deterius habuerunt. Quadam die militum multitudo de quadam porta catervatim exiens, quæ porta patet a dextra parte superius, exiit, et nos provocavit ad arma. Quos nostri ita cum ingenti impetu et forti audacter pepulerunt, quod multi eorum altero alterum inclinante corruerunt in fossas, inter quos filius ducis de Duras, qui inter Constantinopolitanos generosior et pulchrior dicebatur, cum quibusdam aliis exstitit interfectus. Crastina quoque die quædam cohors militum civitatis, per portam Blakernæ exiit, ea parte qua ingenia nostra bellica constitui feceramus; sed, Deo juvante, intro remissi sunt propiter et potenter. Tunc quidem fuit interemptus quidam vir potentior, et in militia melior omnibus civitatis, et consiliarius imperatoris. Die Mercurii post ordinatum fuit et propositum quod in crastino fieret insultus ad civitatem, videlicet dux Venetiæ per mare, marchio et comes Flandriæ per terram assiliret. Ego siquidem et M. de Monte Morentiaco, marescallus Campaniæ, A. de S. Cyrone dum assultus fieret, custodiremus exercitum iuxta vallum forinsæus et per campos, et sic fecimus.

Facta autem ordinatione, et proposito terminato, dux et Venetii cum quibusdam de nostris qui per mare navigio potenter instabant, prope muris navibus applicatis, scalas muris acclinantes intraverunt cum virtuoso impetu civitatem, viginti quinque tribus lucrefactis iuxta quantitatem Atrebatii de civitate non modica combusserunt. Nostri quoque per terram suos facientes assultus, scalis similiter muris appositis, suas super muros posuerunt banerias et vexilla. Minitores vero murum inferius excavantes, unam turrim straverunt. Tunc imperator incendio civitatis, et nostris insidiis, et importunis insultibus undique coarctatus, ad portas singulas quæ ad campos exitum faciebant, constituit turmas militum non paucorum, ut nos circumquaque invasos truncarent. Econtra nos nostras ordinavimus pugnas, comes Flandriæ cum suis, et ego quoque cum meis, uterque scilicet in cuncto suo consistens ante custodiam, et equitavimus ordinate, et conjuncti juxta prælium nobis contrarium eis adeo appropinquantes, quod eorum sagittarii et arbalistarii trahebant in nos, et nostri in ipsos.

A Cum ipsi viderent nos magnanimos et constantes ordinate procedere et seriatim, et nos non posse de facili expugnare, valde perterriti et confusi cedentes nobis, non ausi fuerunt bellum nobiscum committere. Et sciatis quod non eramus in exercitu nostro plures quam ducenti milites, et totidem equites alii, non habuimus plures quam duo millia peditum; major enim pars statuebatur ad ingenia conservanda. Nos vero videntes eos fugere, nolimus eos prosequi, ne forte per eorum dolos exercitui nostro et bellicis machinis et turribus, quas Venetii ceperant, damnum inferretur. Imperator vero rediens ad palatium suum, asseruit se in crastino pugnaturum nobiscum, sed media nocte latenter aufugit. Die vero Jovis, sicut promiserat, debuimus pariter dimicare. In crastinum vero, Deo operante, fuit nobis civitas reddita, et fuerunt octo dies completi a civitatis obsidione. Tunc vero Karisacus imperator, et imperatrix uxor ejus, videlicet soror regis Hungariæ, qui diu in horrore tanti fuerunt et inclusi, nobis multimodas gratias referentes, mandaverunt quod per Dei gratiam, et nostrum auxilium, fuerant a carcere liberati, et quod decus imperii rehabebant, et quod in crastino nos in palatium veniremus tanquam nostrum cum filio suo diu desiderato, et ita fecimus, et manducavimus in palatio cum magnis exultationibus et honore solemnium.

Hæc equidem scire vos volo quod R. de Parke et R. de Monte-Miralo, A. de Boue, Jerosolymani penitentes, et J. de Boue, et S. de Monte-forti, R. Malus-Vicinus, abbas de Vallibus, magnam in stolio facientes dissensionem ad regem Hungarorum properantes, exercitu nostro relicto, nos in mortis discrimine reliquerunt. De duce siquidem Venetiarum, tanquam de viro prudentissimo, et in consiliis arduis erudito, nos plurimum collaudamus. Aliud equidem multo melius et gloriosius antedictis subjunctum est, propter quod principaliter ad civitatem regiam curavimus adventare vobis satago explicare, videlicet quod eo usque ad negotium Salvatoris processimus, quod Ecclesia Orientalis, cujus Constantinopolis caput existit, cum imperatore et universo ejus imperio, capiti suo Romano pontifici se esse filium recognoscit, et vult de cætero eidem more solito humiliter captiva devotius obedire. Ipse etiam ejusdem patriarcho huic aspirans operi, applaudens suæ dignitatis pallium a summo pontifice recepturus, Romanam ulterius sedem requiret, et super hæc ipse cum imperatore jurationis præstitit cautionem. Ad hæc noster imperator, omnibus quæ promiserat plene et integre persolutis, juramento se nobis constrinxit se nobiscum transfretare ad medium instantis Martii cum decem millibus bellatorum, toti exercitui Domini in annum victualia largiturum, et stolum Venetiorum nobis prolongat in annum. Præmissis etiam ex parte sua et nostra nuntiis, ad sudanum Babylonici, Terræ Sanctæ ipsius detentorem, mandat quod ipse devotionem populi Christiani genti suæ incredulæ in proximo ostensurus, ad contritionem infidelitatis Dei virtutem et misericordiam expectabit. Nos igitur tot et tantis utilitatibus provocati, et spe sancta futurorum honorum detenti, apud civitatem præscriptam proponimus hiemare, et hoc idem fratribus nostris qui transmarinis partibus nostrum præstolantur adventum curavimus intimare, ut ipsi, nostrorum auditis rumoribus gaudiorum, quorum eos participes esse peroptamus, adminiculo spei sanctæ suffulti, constantius expectent.